Univerza v Mariboru

Praktični vodnik za pregled dostopnosti spletne strani

Verzija dokumenta: 1.0

Datum: 10. 8. 2026

Kontakt: dostopnost@um.si

Vodilo: Dostopnost spletnih vsebin je za nekatere uporabnike nujna, za vse pa koristna. Je stalen in odgovoren proces urednikov spletnih strani, ne enkratna naloga. Že začasna opustitev doslednega zagotavljanja dostopnosti pomeni korak nazaj in zahteva ponovno vzpostavitev standardov.

Univerza v Mariboru

Uvod

Ta dokument je nastal z namenom podpore pri izvajanju osnovnega pregleda dostopnosti spletnih strani za članice Univerze v Mariboru (v nadaljevanju UM). UM je kot javna visokošolska institucija zavezanec po Zakonu o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (v nadaljevanju **ZDSMA**), ki zahteva skladnost z evropskim standardom EN 301 549, ta pa se vsebinsko opira na smernice **WCAG** (Web Content Accessibility Guidelines). Vsebuje tudi dodatne zahteve, ki niso del WCAG.

Smernice WCAG opredeljujejo tri ravni skladnosti:

- A – osnovna raven (minimalne zahteve),
- AA – priporočena (za zavezance po ZDSMA praviloma zahtevana raven),
- AAA – najvišja raven (ni obvezna za celotno spletišče, vendar je posamezne zahteve smiselno upoštevati).

Vodnik je namenjen predvsem sodelavkam in sodelavcem – **urednicam in urednikom spletnih vsebin**, ki so ključni nosilci zagotavljanja dostopnosti pri vsakodnevnem objavljanju in posodabljanju vsebin. Pri zagotavljanju spletne dostopnosti je pomembno tudi tesno sodelovanje s tehničnimi administratorji spletnih strani, saj so številni vidiki zagotavljanja dostopnosti (npr. struktura strani, navigacija, interaktivni elementi) tehnične narave.

Dokument pokriva izbrane temeljne zahteve dostopnosti za najpogostejše tipe vsebine na spletnih straneh članic UM (besedila, slike, dokumenti …). Če spletne strani vključujejo kompleksnejše funkcionalnosti ali elemente (npr. napredne obrazce, dinamične vsebine, medijske vsebine), je treba preveriti tudi dodatne zahteve skladno z WCAG oziroma EN 301 549.

Vodnik je strukturiran v več sklopov **s kontrolnimi seznami**, ki pregledovalcu omogočajo sistematično preverjanje dostopnosti spletne strani.

Pri pregledu dostopnosti je treba razlikovati med:

a) **avtomatskim pregledom**, ki se izvede z orodji, in ki hitro zazna del tehničnih neskladnosti (npr. manjkajoče alternativne opise, neustrezen kontrast, nepravilna struktura naslovov, manjkajoči nivo naslova),
b) **ročnim pregledom**, ki je nujen za presojo dejanske uporabniške izkušnje (razumljivost povezav, smiselnost nadomestnih besedil, logičnost zaporedja, dostopnost s tipkovnico ipd.).

Avtomatska orodja so podporno sredstvo in ne nadomeščajo vsebinske ter funkcionalne presoje, ki jo lahko zagotovimo le z ročnim pregledom.

Univerza v Mariboru

Vsebina

Uvod 1

Vsebina 2

1 Kontrolni seznami 3

1.1 Struktura strani (regije in naslovi) 3

1.2 Jezik spletne strani 4

1.3 Nadomestno besedilo 4

1.4 Spletne povezave 5

1.5 Kontrast in berljivost 6

1.6 Dokumenti 7

1.7 Izjava o dostopnosti 8

1.8 Zahtevnejši elementi 10

2 Koristne povezave 11

2.1 Koristna orodja 11

1 Kontrolni seznami

Kontrolne točke v pomoč pri pregledovanju dostopnosti spletne strani, ki so za univerzitetna spletna mesta najbolj relevantne, so pripravljene na podlagi ključnih kriterijev uspeha WCAG (*Web Content Accessibility Guidelines*). Spletne strani lahko vključujejo tudi druge kompleksne elemente (npr. videoposnetke, zvočne posnetke). V tem primeru ustrezno upoštevamo tudi druge ustrezne kriterije.

Pri pregledu se osredotočimo na sklope:

- **struktura strani (regije in naslovi)**
- **jezik spletne strani**
- **nadomestno besedilo**
- **spletne povezave**
- **kontrast in berljivost**
- **dokumenti**
- **izjava o dostopnosti**
- **zahtevnejši elementi**

Pri vsakem sklopu se nahaja povezava do **kriterija WCAG**, na katerega se vsebina nanaša. Povezava vodi do opisa **zadostnih in priporočenih tehnik**.

1.1 Struktura strani (regije in naslovi)

Struktura strani mora biti pregledna, logična in programsko določljiva. Naslovi morajo jasno odražati hierarhijo vsebine, regije strani pa morajo uporabnikom omogočati lažjo orientacijo in navigacijo po strani, še posebej pri uporabi zgolj tipkovnice ali podpornih tehnologij.

Kontrolne točke:

☐ Stran ima jasno določen glavni naslov oziroma H1, ki opisuje glavno vsebino strani.

☐ Naslovi H1–H6 so uporabljeni za označevanje vsebinske strukture, ne zgolj za vizualno oblikovanje besedila.

☐ Naslovi sledijo logičnemu vrstnemu redu, ki ne preskakuje nivojev (H1 → H2 → H3 …).

☐ Naslovi smiselno povzemajo vsebino razdelkov.

☐ Glavne regije strani kot so glava (<header>), navigacija (<nav>), glavna vsebina (<main>), stranska vsebina (<aside>) in noga (<footer>), so ustrezno programsko določljive.

☐ Kadar je na strani več regij iste vrste, so po potrebi jasno poimenovane, da jih uporabniki podpornih tehnologij lahko razlikujejo.

Ključni WCAG kriteriji uspeha z opisanimi tehnikami:

- **WCAG 1.3.1 Info and Relationship (A)**
- **WCAG 1.3.2 Meaningful Sequence (A)**
- **WCAG 2.4.1 Bypass Blocks (A)**
- **WCAG 2.4.6 Headings and Labels (AA)**

Povezani viri:

- WebAIM: Semantic Structure: Regions, Headings, and Lists

1.2 Jezik spletne strani

Jezik spletišča je programsko določljiv (v primeru HTML: atribut **lang="sl"**). Pomemben je zaradi bralnikov zaslona. Če je nek drug jezik uporabljen zgolj na delu spletne strani, mora biti ta del ustrezno označen oz. opremljen (na primer, stran, ki je sicer v slovenščini vključuje francosko <span **lang="fr"**>Le Bon Usage).

Kontrolne točke:

☐ Programsko določljiv jezik spletne strani se ujema z jezikom, ki je uporabljen na spletni strani.

☐ Deli besedila v drugem jeziku so ustrezno označeni.

Ključni WCAG kriteriji uspeha z opisanimi tehnikami:

- **WCAG 3.1.1 Language of Page (A)**
- **WCAG 3.1.2 Language of Parts (AA)**

1.3 Nadomestno besedilo

Nadomestno besedilo v največji meri služi uporabnikom bralnikov zaslona. Opremlja nebesedilne elemente na spletni strani, največkrat slike, in nudi besedilni opis, kaj ta element prikazuje, ki ga prebere le bralnik zaslona. Opisuje vsebino in namen slike, ne zgolj njen videz in ni tehnično (npr. »image232.jpg«). Nebesedilne elemente lahko opišemo tudi v besedilu, ki je ob teh elementih, in ki ga vidijo vsi uporabniki. To je smiselno v primerih, kadar je vsebina slike oziroma drugega elementa obsežna in kompleksna (npr. grafi).

Slike so lahko:

- **okrasne/dekorativne:** ne potrebujejo nadomestnega besedila
- **informativne**: potrebujejo nadomestno besedilo
- **funkcionalne** (npr. na sliko je vezana spletna povezava): potrebujejo nadomestno besedilo, ki pojasni, kam vodi povezava oz. kaj se bo zgodilo, ko na sliko kliknemo

Kontrolne točke:

☐ Vse informativne in funkcionalne slike, gumbi … imajo vneseno nadomestno besedilo.

☐ Slike, ki delujejo kot povezave, imajo nadomestno besedilo, ki opisuje cilj povezave.

☐ Dekorativne slike imajo prazno nadomestno besedilo (alt="") oziroma so ustrezno označene kot dekorativne, da jih podporne tehnologije prezrejo.

☐ Nadomestna besedila so kratka, deskriptivna in razumljiva.

☐ Nadomestna besedila so slovnično pravilna in dejansko opisujejo vsebino dotičnih slik.

☐ Nadomestna besedila niso avtomatsko enaka pri slikah, ki prikazujejo različne informacije ali imajo različne namene.

☐ Informacije praviloma niso podane kot slika besedila, kadar jih je mogoče ustrezno prikazati kot pravo besedilo. Če slika vsebuje pomembno besedilo, je zagotovljena ustrezna besedilna alternativa.

☐ Grafi, diagrami in kompleksne slike imajo ustrezno razlago še v spremljajočem besedilu (vsebino je običajno težje povzeti s kratko frazo ali stavkom).

Ključni WCAG kriteriji uspeha z opisanimi tehnikami:

- **WCAG 1.1.1 Non-text Content (A)**
- **WCAG 1.3.3 Sensory Characteristics (A)**
- **WCAG 1.4.5 Images of Text (AA)**
- **WCAG 2.4.4 Link Purpose (In Context) (A)**

Povezani viri:

- WebAIM: Alternative Text

1.4 Spletne povezave

Namen spletne povezave mora biti razumljiv iz besedila povezave ali iz njenega programsko določljivega konteksta. Kadar je mogoče, naj bo povezava dovolj opisna, da je razumljiva tudi brez okoliškega besedila. Uporabniki bralnikov zaslona pogosto poslušajo seznam vseh povezav na spletni strani brez okoliškega besedila oz. se pomikajo zgolj po povezavah. Če je povezava poimenovana na primer: »kliknite tukaj«, nima jasnega pomena oziroma uporabnik ne ve, kaj se bo po kliku zgodilo in kam klik usmerja.

Kontrolne točke:

☐ Pomen/Cilj povezave je razumljiv iz besedila povezave ali iz njenega programsko določljivega konteksta.

☐ Povezava vključuje bistveno informacijo (naslov novice, dogodka ipd.).

☐ Povezave ne odpirajo novih oken in zavihkov brez opozorila, kadar pa jih, je to jasno označeno (uporabnik mora vedeti, kaj se bo odprlo in ali zapušča spletno stran).

☐ Iz besedila povezave je razvidno, ali gre za dokument (PDF, DOCX …).

☐ Pri ponavljajočih se elementih (npr. novice) je vsaka povezava smiselno poimenovana.

☐ Besedilo povezave vsebuje konkretno informacijo o cilju oziroma namenu povezave, namesto splošnih, generičnih izrazov, kot so »kliknite tukaj«, »več« ali »preberi več«.

☐ Besedilo povezave je kratko in jedrnato, a dovolj opisno, da uporabnik razume cilj ali namen povezave (npr. besedna zveza, del povedi in ne cel odstavek).

☐ Povezave z enakim besedilom vodijo na isto vsebino.

☐ Povezave, ki vodijo na različno vsebino, imajo besedilo povezave različno.

☐ Povezave v besedilu so vizualno ločene od ostalega besedila in razločljive tudi brez barve (podčrtane ali drugače označene).

☐ Stanje povezave ob prehodu z miško (*hover*) in ob fokusu s tipkovnico (*focus*) je jasno vidno, npr. s spremembo podčrtave, obrobe, ozadja, oblike ali drugega vizualnega indikatorja.

Ključni WCAG kriteriji uspeha z opisanimi tehnikami:

- **WCAG 1.4.1 Use of Color (A)**
- **WCAG 2.4.4 Link Purpose (In Context) (A)**
- **WCAG 2.4.7 Focus Visible (AA)**
- **WCAG 2.4.9 Link Purpose (Link Only) – dobra praksa (AAA)**
- **WCAG 3.2.5 Change on Request – dobra praksa (AAA)**

Povezani viri:

- WebAIM: Links and Hypertext

1.5 Kontrast in berljivost

Za dobro berljivost besedila je treba zagotoviti zadosten kontrast. Velja, da najmanj 4,5:1 za običajno besedilo in najmanj 3:1 za večje besedilo. Pomagamo si lahko s spletnim orodjem: Contrast Checker.

Kontrolne točke:

☐ Kontrast med besedilom in ozadjem je zadosten (najmanj 4,5:1 za običajno besedilo in najmanj 3:1 za večje besedilo).

☐ Besedilo, ki je del slike ali grafike, ima prav tako ustrezen kontrast.

☐ Informacije niso posredovane zgolj preko barv (npr. rdeč zapis za napačno in zelen zapis za pravilno navedbo), uporabljene so tudi dodatne vizualne oznake, kot so podčrtava, ikone ali

pojasnilo v besedilu. Tudi spletne povezave so od ostalega besedila razločljive brez uporabe zgolj barvne razlike (priporočena npr. podčrtava).

☐ Besedilo je mogoče povečati vsaj do 200 % brez izgube vsebine ali funkcionalnosti.

☐ Pri povečavi besedila ne prihaja do prekrivanja ali odrezanosti besedila oziroma drugih elementov.

☐ Pri zelo povečanem prikazu oziroma pri širini pogleda 320 CSS px se vsebina ustrezno prilagodi in je praviloma ni treba vodoravno premikati za branje.

☐ Pri povečavi besedila ne prihaja do prekrivanja, odrezanosti ali horizontalnega drsenja.

☐ Daljši bloki besedila niso poravnani obojestransko (*justified*), ampak na en rob. Pri obojestranski poravnavi lahko nastajajo neenakomerni presledki med besedami, ki pri daljših blokih besedila ustvarijo t. i. tokove beline (*rivers of white*).

☐ Obširno besedilo je razdeljeno v smiselne odstavke, kar izboljšuje berljivost.

☐ Velikost in tip pisave omogočata dobro berljivost na različnih zaslonih.

Ključni WCAG kriteriji uspeha z opisanimi tehnikami:

- **WCAG 1.4.1 Use of Color (A)**
- **WCAG 1.4.3 Contrast (Minimum) (AA)**
- **WCAG 1.4.4 Resize Text (AA)**
- **WCAG 1.4.8 Visual Presentation – dobra praksa (AAA)**
- **WCAG 1.4.10 Reflow (AA)**
- **WCAG 1.4.12 Text Spacing (AA)**

1.6 Dokumenti

Dokumenti na spletnih straneh morajo biti pripravljeni na način, ki omogoča enakovreden dostop vsem uporabnikom, vključno z uporabniki bralnikov zaslona ali drugih podpornih tehnologij. Dostopnost besedilnih dokumentov je najbolj smiselno zagotavljati že pri pripravi izvorne datoteke (npr. DOCX), saj pravilno strukturiran primarni dokument predstavlja temelj za kakovosten in dostopen izvoz v PDF. Urejanje dostopnosti PDF dokumentov kasneje je veliko zahtevnejše. Pri tem za vsebino dokumentov veljajo enake smernice kot za spletne vsebine nasploh – ustrezno označena struktura, uporaba nadomestnih besedil za grafične elemente, opisno poimenovanje povezav in tako dalje.

Kontrolne točke:

☐ Dokument je smiselno in opisno poimenovan (ime datoteke jasno opisuje vsebino; brez nejasnih oznak tipa »dokument1_koncno_popravljeno«). Dodana je tudi informacija o

formatu in velikosti datoteke (npr. Foxit PDF Editor in urejanje dostopnosti PDF dokumentov [pdf; 6,5 MB]).

☐ Dokument ima določen opisni naslov v lastnostih dokumenta (npr. Word > Datoteka > Informacije > Naslov), ki ustrezno povzema njegovo vsebino.

☐ Dokument je pravilno označen (*Tags*), tako da so naslovi, odstavki, seznami in tabele ustrezno strukturirani ter združljivi z bralniki zaslona.

☐ Vrstni red branja (*Reading Order*) je logičen in sledi vizualnemu zaporedju vsebine.

☐ Tabele so oblikovane z uporabo funkcije za tabele (ne kot slika ali ročno poravnano besedilo) in imajo določene glave vrstic/stolpcev.

☐ Dokument ne vsebuje besedila, ki je vstavljeno kot slika. Če gre za skeniran dokument, je omogočen OCR in preverjena pravilnost prepoznanega besedila.

☐ Jezik dokumenta je pravilno nastavljen (v lastnostih dokumenta), kar omogoča pravilno izgovorjavo z bralniki zaslona.

☐ Dokument je preizkušen z orodji za preverjanje dostopnosti (npr. Office Pregledovalnik dostopnosti ali Foxit PDF Editor).

Ključni WCAG kriteriji uspeha z opisanimi tehnikami:

- **WCAG 1.3.1 Info and Relationships (A)**
- **WCAG 1.3.2 Meaningful Sequence (A)**
- **WCAG 2.4.2 Page Titled (A)**
- **WCAG 2.4.4 Link Purpose (In Context) (A)**
- **WCAG 4.1.2 Name, Role, Value (A)**

1.7 Izjava o dostopnosti

V 7. členu ZDSMA je določeno, da zavezanci izdelajo in redno, najmanj enkrat letno, posodobijo **izjavo o dostopnosti** glede skladnosti svojih spletišč in mobilnih aplikacij s tem zakonom. Izjava mora biti izdelana podrobno, izčrpno in jasno.

Izjava o dostopnosti mora vključevati:

- pojasnilo o tistih delih vsebine, ki niso dostopni, razloge za takšno nedostopnost ter navedbo nadomestnih možnosti;
- opis mehanizma za zagotavljanje povratnih informacij iz 8. člena ZDSMA in povezavo nanj;
- informacije o inšpekcijskem nadzoru iz 10. člena ZDSMA in povezavo na spletno stran pristojnega nadzornega organa.

Tretji odstavek 7. člena ZDSMA določa, da se za spletišča izjava o dostopnosti objavi v dostopni obliki na spletišču zavezanca. Izjavo o dostopnosti bi moral uporabnik zlahka najti. Povezavo do izjave se postavi na vidno mesto domače strani spletišča ali na vsaki strani, na primer v statični glavi ali nogi strani.

Vzorec izjave o dostopnosti

Na podlagi 2. člena Uredbe o določitvi vzorca izjave o dostopnosti glede skladnosti spletišč in mobilnih aplikacij z zahtevami glede dostopnosti ter o metodologiji spremljanja skladnosti spletišč in mobilnih aplikacij z dne 31. marca 2022 zavezanci po ZDSMA uporabljajo **vzorec izjave o dostopnosti** iz Izvedbenega sklepa Komisije (EU) 2018/1523 z dne 11. oktobra 2018 o določitvi vzorca izjave o dostopnosti v skladu z Direktivo (EU) 2016/2102 Evropskega parlamenta in Sveta o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja (UL L št. 256 z dne 12. 10. 2018, str. 103). **Izvedbeni sklep Komisije z Vzorcem Izjave o dostopnosti [pdf; 381 KB]** je dosegljiv na spletni strani eur-lex.europa.eu.

Primeri izjav o dostopnosti:

- Izjava o dostopnosti osrednjega spletnega mesta državne uprave, GOV.SI
- Izjava o dostopnosti spletne strani univerze, UM.SI

Kontrolni seznam za preverjanje ustreznosti izjave o dostopnosti:

Zahteva	DA	NE
1. Spletišče ali mobilna aplikacija vsebuje izjavo o dostopnosti.		
2. Izjava o dostopnosti vsebuje pojasnilo o tistih delih vsebine, ki niso dostopni, razloge za takšno nedostopnost ter navedbo nadomestnih možnosti.		
3. Izjava o dostopnosti vsebuje opis mehanizma za zagotavljanje povratnih informacij iz 8. člena ZDSMA in povezavo nanj.		
4. Izjava o dostopnosti vsebuje informacije o inšpekcijskem nadzoru iz 10. člena ZDSMA in povezavo na spletno stran pristojnega nadzornega organa.		
5. Spletišče vsebuje možnost, da uporabniki upravljavca spletišča obvestijo, da spletišča ali mobilne aplikacije zavezanca niso skladni z zahtevami glede dostopnosti iz 5. člena ZDSMA.		
6. Spletišče vsebuje možnost, da uporabniki zaprosijo za informacije glede vsebin spletišč in mobilnih aplikacij iz drugega odstavka 3. člena ZDSMA ter za informacije, ki v skladu z oceno o nesorazmernem bremenu iz 6. člena ZDSMA niso objavljene v dostopni obliki.		
7. Datum izjave potrjuje, da je bila posodobljena v zadnjem letu.		

1.8 Zahtevnejši elementi

Zahtevnejše ali interaktivne vsebine na spletnih straneh (na primer zložljivi meniji, spustni seznami, interaktivni zavihki, drsniki z izmenjujočimi se slikami/videoposnetki, pojavna okna) pogosto predstavljajo večje tveganje za nedostopnost. Te rešitve morajo biti zasnovane tako, da so uporabne tudi brez miške, z uporabo tipkovnice, ter združljive s podpornimi tehnologijami. Pretirana uporaba animacij, samodejnega predvajanja ali kompleksnih interakcij lahko oteži uporabo strani, sploh če ta nima možnosti nad upravljanjem vsebin.

Če se pri uporabi ali testiranju zaznajo težave z dostopnostjo zahtevnejših elementov, jih je pogosto treba obravnavati v sodelovanju z administratorjem spletne strani ali strokovnjakom za dostopnost. Pri tehnični izvedbi je treba zagotoviti, da so elementi pravilno strukturirani, da jih je mogoče uporabljati s tipkovnico, da imajo jasno vidno stanje fokusa ter da uporabnik razume njihovo trenutno stanje in način uporabe. Posebno pozornost je treba nameniti elementom, ki se odpirajo, zapirajo, samodejno spreminjajo ali zahtevajo kompleksnejšo interakcijo. **Kontrolne točke:**

☐ Zložljivi meniji, zavihki in spustni seznami so dostopni s tipkovnico (brez uporabe miške).

☐ Interaktivni elementi imajo jasno programsko določeno vlogo in stanje (npr. odprto/zaprto), ki je na voljo podporni tehnologiji (npr. bralniku zaslona).

☐ Drsniki in samodejno spreminjajoče se pasice omogočajo ustavitev, premor ali ročno upravljanje.

☐ Interaktivna polja v obrazcih imajo programsko določene oznake ali namige, ki jasno opisujejo njihov namen.

☐ Pojavna okna (modalna okna) omogočajo enostavno zapiranje s tipkovnico (npr. tipka ESC).

☐ Fokus tipkovnice je vedno viden in logično sledi zaporedju vsebine.

Ključni WCAG kriteriji uspeha z opisanimi tehnikami:

- **WCAG 2.1.1 Keyboard (A)**
- **WCAG 2.2.2 Pause, Stop, Hide (A)**
- **WCAG 2.4.3 Focus Order (A)**
- **WCAG 2.4.7 Focus Visible (AA)**
- **WCAG 4.1.2 Name, Role, Value (A)**

2 Koristne povezave

- Videoposnetek usposabljanja Najpogostejša vprašanja o spletni dostopnosti, izvajalec Zavod za digitalno dostopnost A11Y.si (Usposabljanje NOO)
- Usposabljanja s področja zagotavljanja spletne dostopnosti, izvajalec Upravna akademija
- Web Content Accessibility Guidelines (WCAG)

2.1 Koristna orodja

- Foxit PDF Editor – Urejevalnik PDF-dokumentov z naprednimi funkcijami za izboljšanje dostopnosti (označevanje strukture, alternativna besedila, preverjanje dostopnosti). Licenca je zagotovljena z uporabo digitalne ID UM.
- Mauve++ – Enostavno spletno orodje za preverjanje dostopnosti PDF-dokumentov v skladu s standardi (npr. WCAG, PDF/UA).
- Pripovedovalec (Microsoft) – Prednameščen bralnik zaslona v okolju Windows za testiranje ali uporabo digitalnih vsebin z vidika slepih in slabovidnih uporabnikov.
- WAVE – Spletno orodje za analizo dostopnosti spletnih strani in prepoznavanje neskladij s smernicami WCAG.
- WebAIM Contrast Checker – Spletni preverjevalnik ustreznosti barvnega kontrasta glede na smernice WCAG.

Obširnejši nabor preizkušenih IKT-orodij za podporo pedagoškemu procesu je zbran v Učnem stolpiču (sklop Namen uporabe > Zagotavljanje dostopnosti).